

СКЛАДОВІ ФАКТОРА РИЗИКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТА МОНІТОРИНГА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОСТОРУ

*О.О. Рибалов к.е.н., доц.
Сумський державний університет*

Системний підхід визначає створення єдиної централізованої системи інформаційного забезпечення як складової інфраструктури управління. Моніторинг як служба слідкування за станом і антропогенними змінами екологічного простору є складовою управління екологічною безпекою. Управління в певному сенсі є процес сприйняття, переробки і транспортування інформації. Удосконалення інформаційного забезпечення - це шлях підвищення рівня ефективності природоохоронної діяльності у визначенні орієнтирів і траєкторії розвитку. Свідомість залежить від осмислення сьогодення.

Під екологічним простором розуміють територіально цілісний в оперативно-фіксованих просторово-часових межах регіон з системою організації цілеспрямованого управління, контролю і розвитку.

Екологічний ризик пов'язаний з екобезпекою та обумовленими ним економічними збитками. Науковці віддали перевагу дослідженню наслідків його впливу, залишивши поза увагою питання аналізу і оцінки його чинників.

Структура моніторингу зведена до служб спостереження, контролю, аналізу і прогнозу. Ієрархічна багаторівневість та багатоаспектність напрямків роботи моніторингу потребують обґрунтованого застосування відповідних методів аналізу його інформаційного продукту в умовах ринкових відносин. Назріла необхідність дослідження цього питання.

Нами проведений попередній аналіз системно-структурних складових фактора ризику інформаційного продукту моніторингу. Концептуальні основи дослідження зводились до класифікації ризиків, принципів і етапів їх проявлення, методів оцінки і управління ними. Вибір основних напрямків, підходів і методів зводився до виміру ступеня ризику при застосуванні інформаційного продукту. Критерієм виступали вимоги екологічної безпеки, стандарти якості компонентів екопростору і екооб'єктів, допустимі рівні екологічного навантаження, межі і пороги екологічної ситуації.

Моніторинг як інформаційна система є службою збору і переробки даних, що мають первинну інформативність при першому знайомстві з ними, та вторинної інформації, одержаної шляхом обробки і переробки перших. Ця інформація існує у двох станах – масивів та потоків між джерелом і приймачем інформації. Достовірність, точність, оперативність, доступність, повнота інформації як продукту є показником роботи моніторингу. Для підвищення цього показника необхідно на всіх його стадіях і етапах використовувати науково обґрунтовані методи вимірювання та оцінки.

Служба інформаційного забезпечення є самостійною функціональною складовою системи управління. Вона є посередник, зв'язуюча ланка між по-

стачальником і споживачем інформаційного продукту. Це господарський комплекс, в рамках якого забезпечується методологічна і організаційна єдність інформсистем усіх рівнів. Він працює на принципах господарського розрахунку, має систему підрозділів функціонального забезпечення його діяльності по збору даних, їх переробки та підготовки і передачі інформаційного продукту користувачам. Одночасно він виступає у ролі засоба встановлення пріоритетів і порівняльних оцінок ризиків та їх наслідків.

Для динамічних типів ризику характерними є збитки і втрати від непередбачуваних змін стану екопростору. Статичний ризик призводить до реальних кількісних і якісних втрат внаслідок збитків від негативних змін. Відповідно кількісний аналіз ризику нами зводився до визначення його розмірів, а якісний – до оцінки складових фактора ризику на окремих його етапах і рівнях, встановлення потенційної області ризику. Кількісний аналіз чисельно визначає розмір окремих ризиків на базі ймовірності результатів чи їх дії та можливих наслідків.

Методологічні основи класифікації ризику визначені вимогами безпеки. Проте апарат виявлення і оцінювання фактора ризику щодо функціонування окремих служб на різних ієрархічних рівнях та методи їх оцінки ще далекі від досконалості. Аналіз є відносно самостійною областю дослідження. Його напрямки пов'язані із предметом аналізу – екопростором, його станом, рівнем і змінами екоавантаження та його джерел, причинами і факторами впливу, ступенем ризику та сприйняттям його суспільством. Вони відображають причинно-наслідкові зв'язки, події, еволюційні підходи до аналізу ризику.

Первинною ланкою моніторингу є служба спостереження. При здійсненні збору і первинній обробці даних є вірогідність ризику порушення стандарту інформації внаслідок випадкової і системної складових похибки результатів вимірювання чи методичного забезпечення. На цьому етапі дослідження нами виконаний аналіз системно-структурних складових фактора ризику інформаційного продукту цієї служби. За аналогічною схемою проводився аналіз інформаційного продукту й інших служб.

Результати дозволяють зробити деякі попередні висновки щодо внутрішніх і зовнішніх факторів впливу і основних тенденцій формування складових ризику в інформаційному продукті моніторингу.

Відкритість, доступність екоінформації нині є злободенним питанням. Інформатизація суспільства є організований соціально-економічний та науково-технічний процес створення умов для споживання і використання інформаційного ресурсу. Система моніторингу - це відкрита інформаційна система, пріоритетами якої є захист життєво важливих екологічних інтересів суспільства, збереження природних екосистем, відвернення кризових змін стану екопростору та запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям. Це законодавчо закріплено Конституцією України (ст.50), Положенням про порядок надання екологічної інформації (п.3.6) та Організацією Конвенцією про доступ до екологічної інформації (№ 169 от 18.12.2003 г.).